

Міністерство освіти і науки,
молоді та спорту України
Науково-дослідний інститут
приватного права і підприємництва
АПрН України

Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника
Юридичний інститут

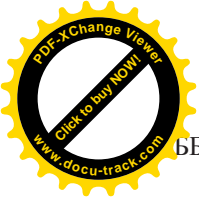
Проблеми охорони прав суб'єктів корпоративних правовідносин

Матеріали

Міжнародної науково-практичної
конференції, *присвяченої 10-ій річниці
створення Лабораторії з вивчення
проблем корпоративного права
Науково-дослідного інституту
приватного права і підприємництва
Національної академії правових наук
України*

23-24 вересня 2011 року

м. Івано-Франківськ, 2012

ББК 67.9 (4Укр)

П78

Редакційна колегія:

О.Д.Крупчан – академік НАПрН України, директор Науково-дослідного інституту приватного права і підприємництва НАПрН України, кандидат юридичних наук, доцент;

В.В.Луць – академік НАПрН України, доктор юридичних наук, професор;

В.А.Васильєва – директор Юридичного інституту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри цивільного права;

І.Б.Саракун – кандидат юридичних наук, ст. наук. співр., ст. наук. співр. Лабораторії з вивчення проблем корпоративного права НДІ ППП НАПрН України.

Рекомендовано до друку Вченою Радою Науково-дослідного інституту приватного права і підприємництва НАПрН України (протокол № 2 від 29 лютого 2012 року)

П78 Проблеми охорони прав суб'єктів корпоративних правовідносин [текст] : *Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 10-ій річниці створення Лабораторії з вивчення проблем корпоративного права Науково-дослідного інституту приватного права і підприємництва Національної академії правових наук України* (проведеної Лабораторією з вивчення проблем корпоративного права НДІ приватного права і підприємництва НАПрН України спільно з Юридичним інститутом Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника 23-24 вересня 2011 року) – Івано-Франківськ: Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, 2012. - 189 с.

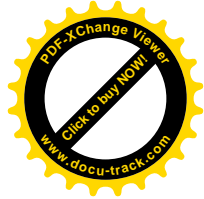
У збірник включені статті і тези доповідей учасників Всеукраїнського науково-практичного семінару, який відбувся 23-24 вересня 2011 року на базі Юридичного інституту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника. Висвітлюються результати наукових досліджень проблем охорони прав суб'єктів корпоративних правовідносин.

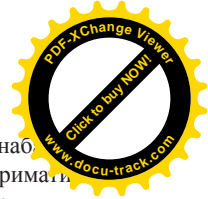
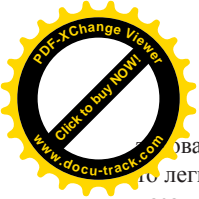
Для студентів, слухачів, курсантів юридичних факультетів, науковців, практичних працівників та всіх зацікавлених осіб.

ББК 67.9 (4 Укр)

© Інститут приватного права і підприємництва НАПрН України, 2012

©Юридичний інститут Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, 2012

ованим бізнесом. Оскільки акції мають достатньо високу ліквідність, їх набагато легше перетворити в гроші при виході з акціонерного товариства, ніж отримати назад долю в статутному капіталі товариства з обмеженою відповідальністю.

Щодо публічного акціонерного товариства, то його акції на етапі заснування товариства та збільшення його статутного фонду розповсюджуються шляхом відкритої підписки, а їх купівля-продаж на вторинному ринку може здійснюватися на фондових біржах. Власники акцій на свій розсуд (без згоди інших акціонерів та товариства) мають право вчиняти щодо них будь-які правочини з дотриманням вимог законодавства (дарувати, продавати, обмінювати, заповідати). В той же час, обіг акцій приватного акціонерного товариства обмежується як на етапі заснування товариства (акції розповсюджуються між його засновниками), так і в процесі додаткових емісій (акції розміщуються серед заздалегідь визначеного кола осіб). Крім того, встановлюється обмеження щодо обігу акцій на вторинному ринку - заборона їх купівлі-продажу на фондових біржах.

1. Закон України «Про акціонерні товариства». Верховна Рада України; Закон від 17.09.2008 № 514-VI.
2. Закон України «Про встановлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом». Верховна Рада України; Закон від 14.05.1992 № 2343-XII.
3. Економічна правда. Олексій Дніпровський, для ЕП. 23.09.2008
4. Старовойтов М. Акционерная собственность и корпоративные отношения // Вопросы экономики. - 2001. - №5. - стр. 64.
5. Управление организацией. Учебник/ Под ред. А.Г. Поршнева, З.П. Румянцевой, Н.А. Соломатина. М: ИНФРА, 1998., стр. 74.
6. Пилипенко А. Я., Щербина В. С. Очерки акционерного права Украины. - К., 1995.

Васильєва В.А.

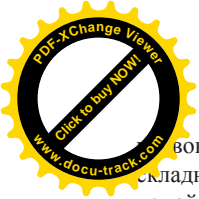
доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри цивільного права Юридичного інституту Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника

Корпоративні правочини: поняття та особливості

Корпоративне право, завоювавши собі самостійне місце в системі права, продовжує активно торувати шлях до доктринального осмислення суспільних відносин та категорій корпоративного права. Ще не вляглися суперечки щодо таких категорій як корпоративне право, суб'єктивні корпоративні права, корпоративне право як об'єкт правовідношення, як на часі постало питання кваліфікації категорії корпоративні правочини та правовідносин що виникають на їх підставі. Будь-який науковий аналіз та класифікація не є самоціллю, і, окрім пізнавального характеру, має за мету досягнення практичного результату. Отож теоретичне виокремлення групи корпоративних правочинів беззаперечно буде вимагати спеціального регулювання шляхом закріплення окремих норм.

Для з'ясування сутності корпоративних правочинів слід в першу чергу віднайти кваліфікаційні ознаки корпоративних правочинів, або окреслити чинники, що індивідуалізують ці зобов'язання (дозволяють їх виокремити).

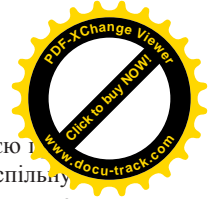
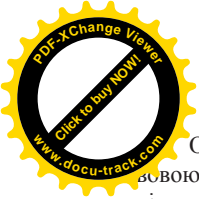
Корпоративне право як самостійний оборотоздатний об'єкт охоплюється поняттям «майнові права» і тому може виступати предметом різних цивільно-

вових договорів. При цьому слід звернути увагу на те, що корпоративне право складним об'єктом і складається із низки прав, які прийнято розділяти на майнові, немайнові та організаційні. Чи може кожне із перелічених прав обергатися окремо? Напевне що ні. Адже не можна особі продати право на участь у товаристві без права на отримання дивідентів. Або не може особа бути власником права на дивіденти без права участі у статутному капіталі юридичної особи. Визнання корпоративного права як об'єкта цивільних прав дозволяє йому виступати предметом договорів, а вартісна сутність корпоративного права робить його привабливим для цивільного обороту, і такий оборот опосередковують ціла низка договорних видів, таких як продаж, дарування, міна. Уповноваження іншої особи на представництво інтересів учасника корпорації перед третіми особами опосередковують договори доручення, довірчого управління. Суб'єктами таких правочинів можуть виступати учасники товариства, як юридичні так і фізичні особи. Уповноваження може торкатися як відчуження корпоративних прав, так і вчинення дій на реалізацію інших повноважень власника.

Власник щодо корпоративних прав має право володіти, користуватися та розпоряджатися ними. Разом з цим тріада повноважень власника на сьогодні розширилася за рахунок включення повноваження управління власністю, що є категорією ускладненою необхідністю системного впливу на об'єкт. І коли щодо речей, - управління здебільшого зводиться до користування, то корпоративна власність надзвичайно яскраво засвідчує необхідність визнання цілеспрямованих дій щодо об'єкта управління. Додає на користь такої точки зору той факт, що у такому складному об'єкті як корпоративне право, присутня низка організаційних прав. А це спричиняє необхідність і водночас проблему їх реалізації шляхом впорядкування управління. Іншими словами, організаційні права це зміст, а управління – форма. Реалізація управління передбачає необхідність впорядкованого вчинення дій, спрямованих на максимальну ефективність володіння корпоративними правами. Тому домовленості у формі договору щодо управління корпоративними правами набувають форми особливого виду договору, який слід вважати корпоративним, а односторонні дії учасників корпоративного договору на виконання умов договору слід вважати корпоративними правочинами. Корпоративні правочини вчиняються учасниками корпоративних відносин, що підкреслює точку зору про належність до корпоративних відносин між учасниками юридичних осіб корпоративного типу.

Таким чином, відмежування корпоративних правочинів від інших договірних видів лежить в площині предмету договору. Предметом корпоративного правочину є організаційні права, якими володіє учасник корпорації та управління ними. Предметом домовленостей може бути певний перерозподіл організаційних прав щодо який відсутнє імперативне регулювання в тому числі на рівні локальних нормативних актів. В межах такого договору сторони домовляються про період та межі здійснення суб'єктивних прав власника корпоративних прав. Передбачається також що сторони вправі перерозподілити організаційні права між собою. На виконання прав та обов'язків корпоративного договору сторони вчиняють дії юридичного та фактичного характеру. Частина з них спричиняють настання цивільно-правових наслідків. Наприклад: голосування щодо укладення значного правочину. Такі дії слід кваліфікувати як односторонні корпоративні правочини.

Особливістю корпоративних договорів є їх багатосторонність. За своєю правовою природою ці договори найближче примикають до договорів про спільну діяльність. Проте, на відміну від корпоративного договору, зобов'язання яке виникає за договором про спільну діяльність носить майновий характер. На відміну від договору про спільну діяльність, де можливе поглинання волі більшістю при голосуванні, порядок погодження умов корпоративного договору відбувається шляхом погодження волі усіх учасників правочину.

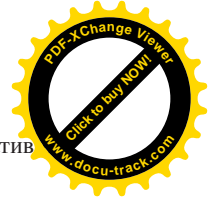
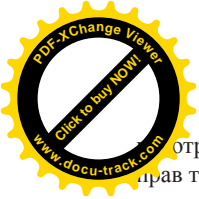
Зобов'язання, що виникає з корпоративного договору, може носити акцесорний характер щодо установчого договору чи статуту, тоді як договір про спільну діяльність є самостійним видом, який має господарську (майнову) мету. Акцесорний характер корпоративного зобов'язання впливає на низку умов договору, які погоджується сторонами з врахуванням регламентації цих умов в основному зобов'язанні. Вони змушені носити похідний характер щодо усіх актів корпоративного законодавства під страхом їх недійсності.

Особливою умовою корпоративного правочину є строк. Він може бути вказаний у договорі, або строк може бути не визначений у договорі. У такому випадку припинення такого зобов'язання буде визначатися строком володіння корпоративними правами і відчуження корпоративних прав буде слугувати підставою припинення корпоративного правочину.

Характерним для корпоративного правочину є те, що дії та інтерес сторін полягають у впливі на інший об'єкт – юридичну особу. Певна схожість спостерігається між правочинами на представництво та корпоративними правочинами. На перший погляд уповноваження особи на вчинення дій в інтересах учасника товариства також носить немайновий характер та передбачає вчинення юридичних і фактичних дій в його інтересах. І у першому, і у другому випадку вчиненню дій немайнового характеру передують вчинення одно-дво-та багатосторонніх правочинів. Проте сутність та правова природа зобов'язання різні. Правочин на представництво – це уповноваження особи представляти інтереси власника корпоративних прав (як майнових, так і немайнових) перед третіми особами. Зобов'язання із представництва носять складний характер, оскільки є зовнішніми та внутрішніми. Дії уповноваженої особи спричиняють наслідки для уповноважуючого. На відміну від зазначеного, суб'єкт корпоративного зобов'язання особисто вчиняє дії немайнового характеру і у своїх власних інтересах. Його дії вчиняються відповідно до корпоративного зобов'язання (як виконання обов'язків за договором), а не в межах повноваження. В межах представницького зобов'язання представник вчиняє правомірні дії юридичного і фактичного характеру. Сторона корпоративного договору щодо юридичної особи є виразником своєї волі і вчиняє юридичні і фактичні дії, які носять організаційний характер. Таким чином, за формою дії є ідентичними, але підстави вчинення, зміст та суб'єктивні наслідки є різними.

Корпоративного зобов'язання поза межами юридичної особи не існує. І хоча юридична особа як сторона не присутня у корпоративному правочині, проте її організаційно-правовий вплив є визначальним як на можливість укладення такого договору, так і на його зміст

Окреслені особливості корпоративних правочинів свідчать про його самостійне місце в системі зобов'язань, а з'ясування його правової природи дасть можливість закріпити спеціальні норми щодо форми договору, правових наслідків

отримання умов договору, щодо правових наслідків відчуження корпоративних прав та особливих підстав припинення.

*Васильєва В.В.
науковий співробітник Лабораторії з
дослідження та вивчення проблем корпо-
ративного права НДІ приватного права та
підприємництва НАПрН України*

Окремі особливості захисту права на участь в управлінні акціонерним товариством

Згідно із ст. 25 Закону України «Про акціонерні товариства» кожною простою акцією акціонерного товариства її власнику - акціонеру надається однакова сукупність прав, включаючи право на участь в управлінні акціонерним товариством [1].

Основним виявом права акціонера на участь в управлінні товариством є його участь в загальних зборах, на яких приймаються рішення стосовно діяльності товариства, формуються керівні органи.

Група порушень права на участь в управлінні товариством досить різноманітна і стосується переважно порушень порядку скликання загальних зборів товариства. Так, серед них зустрічаються:

- порушення порядку сповіщення про загальні збори акціонерів, в тому числі строків та способів повідомлення про збори;
- ненадання акціонерам можливості ознайомитися з документами, пов'язаними з порядком денним;
- порушення вимог стосовно формулювання питань порядку денного;
- порушення порядку реєстрації акціонерів для участі в загальних зборах, в тому числі недопущення акціонерів до реєстрації;
- прийняття рішень з питань, що не включені в порядок денний;
- проведення загальних зборів акціонерів за відсутності кворуму;
- порушення процедури голосування та підрахунку голосів та ін..

Такі порушення призводять до того, що ставиться під сумнів правомірність прийнятих загальними зборами рішень з подальшою можливістю їх оскарження в судовому порядку та визнання їх недійсними.

У разі виникнення потреби захисту свого права, учасник товариства повинен мати на увазі, що існує можливість використання лише таких способів захисту права, які передбачені у ст.16 Цивільного кодексу та ст.20 Господарського кодексу України [2,3]. У разі, якщо предмет позову не відповідає встановленим законом способам захисту прав, суд відмовляє у позові. Зокрема некоректно звертатись до суду із вимогами про визнання рішень загальних зборів правомочними, а також про визнання загальних зборів учасників (акціонерів) товариства такими, що відбулися, реорганізації такою, що відбулася, рішень загальних зборів такими, що підлягають виконанню. Дані юридичні факти вважаються по замовчуванню правомірними, якщо їх недійсність не була встановлена судом. Про це наголошено і в Постанові № 13 Пленуму Верховного суду України від 24 жовтня 2008 року «Про практику розгляду судами корпоративних спорів» [4].